

овлуш- здіймати галас, галдика-ти разом *СГ*; хушлар овлушур птахи галасуватимуть зграєю *СГ*; *пор.* увлуш-, увулуш-.

оврат- спрямовувати *Б*; хыблелере овратай эдин йолуңу ти мав би піти на південь [*Б*].

Овсеев *прізви.*

овси зовсім *ВН, СБ, СМ, СЛ*; унутханым овси я зовсім забув *СБ*; овси дә бильмей не знае зовсім *СМ*; овси жойулған він зовсім знепритомнів *СЛ*; *пор.* опси.

Огурцов/Ангурия *прізви.*

оғадар стільки, до такої міри *П-У*; оғадар коп так багато *СБ*, *див.* о, хадар.

оғлан хлопець, парубок, син *СБ-СМ, У-СК, [Кб.]*; оғлан бала хлопчик *СГ*; *пор.* олан, улан.

оғлу його син; *див.* оғул.

Оғлух *прізви.*

оғра- потрапити, ускочити, зазнавати, терпіти *СБ, П, У, Г, К, М*; перелякатися *СБФ, К*; штэ не оғрадых ось що з нами скоїлося *Г, К*; белая оғра- зазнати біди *Г*; дэртлере оғра- зазнати горя *У, СК*; өксүрүке оғра- захворіти на кашель *М*; хатэіе оғра- зазнати нещастя *СЛ, К*.

ограмах пригода, халепа *О*.

оғрат- призводити, завдавати *П, Б, Г-К*; назара оғрат- зурочити *П, Б*; сен оғраттын бени дэрдэ ти змусив мене страждати *Г*; феллере оғрат- змусити мучитися здогадами *СЛ*.

оғраш несподіване нещастя, біда, лихо, халепа; сильний переляк *СБФ*.

оғру *див.* оғур.

оғрун таємно [*Г*].

оғул (оғлу) *І* син; ғарип оғлу син бідняка *СБ*; оғлум мій син; өзү оғлу йерине ал-усиновляти *К*. оғул *ІІ* рій бджіл *НБЕ, Г*.

оғуллух за сина, всиновлена дитина *Г, СЛ*.

оғур (оғру) щастя *СБ, Г, СЛ*; оғур ола здрастуйте *Г*; оғруң осун / оғурун олсун хай тобі щастить [*СБ/Г, СЛ*]; хырх т'ерван малым арж этэйим сенин оғруна я витрачу сорок караванів товару задля твого щастя [*СК*]; сен д'идэрсан, оғурлар олайды якцо ти вже поїдеш — хай би тобі пощастило [*СК*].

оғурлу щасливий, який приносить щастя *СМ, К*.

оғурлух щастя, блаженство, щасливість *К*.

оғурсуз нещасний, злощасний; шибеник *СБ, СМ, К*; оғурсуз күндэ нещасливого дня *СБЧ*.

оғурсузлук нещастя, нещасливість *СМ, К*.

ода кімната, внутрішність хати, дому, квартири; сім'я *К*.

одаман старший чабан, отаман, старший *СБ, СМ, СЛ, К*; одаман топ вид гри у м'яча *СМ*; *пор.* отаман.

одаманлых отаманство, старшинство *О, К*.

одно весь час *ВН, СГС*; одно көз-йашлен весь час у сльозах *ВН*; о одно далаб этий хайтмаа эве він увесь час намагається повернутися додому *СГС*.

одун дрова *Б, СГ*.

одур-будур те-се *Б*; сатын алдых ун, эт, одур-будур купили ми борошно, м'ясо, те-се *Б*.

ожа пан, муж, старійшина *Г, СЛ, М, СК*; чоловік [*Г*]; учитель *НМ*; ожам мій пане *СК*; ожа Тифлиз славетний Тифліс *Г, СЛ*; *пор.* хожа.

ожах вогнище, плита, піч; комин, димохід, димар; житло; ожағын жылытмай місця собі не нагріє, *букв.* не розігріє свого вогнища *П*; йансын ожағын,

йансын, тўтўнў чыхсын бажадан хай палае твое вогнище, хай палае, хай його дим виходить через димар *СК*; **ожах** тўтэт- стати самостійним господарем, змусити вогнище димитися *СБФ, К*; **ожах хойур**- розпаловати вогнище *СМ, К*.

ожахлан- завести сім'ю *Г*.

ожахлых димохід, димар, комин, димова труба *О, К*.

ожахсыз без вогнища *СК*; **бени** отсуз-**ожахсыз** йахты він спалив мене без вогню, без вогнища [*СК*].

ожахчи пічник *СГ*.

оз річка *ВН, СМ, У*.

оз- (озай) випереджати, переганяти, переходити, переправлятися *ВН, СБ, СМ, Б, СК*; **буларны озган** ат його немає коней, щоб його перегнали *СБ*; **ахлым дэрайалар озай** мій розум долає океани *СК*; **оздух** ао **Жонну** ми переправилися через той Дон *ВН*.

озана русалка *О*.

озгун котрий випереджає, намагається випередити *О*.

оздур- проводжати; **йолға** **оздур**-проводжати в дорогу *СБ*.

оздурт- дати проводити, випередити *ВН, О, К*.

озлу багатий на річки *О*.

озувлу заможний *Б*.

озуйлан [=назыйлан?]: **җелин җитэр озуйлан** наречена ступає маніжно [*М*]; *пор. наз.*

озул- бути випередженням, перегнаним, обігнаним *СЛ*.

озуш- бігати наввипередки, навперегони *О*.

оикона ікона [*М*]; *пор. акона, икона.*

ой I думка *СЛ*.

ой II (<олуй) *теп.-майб. час дієсл.* ол- буває *Г, СК*; **чирт'гин ший эр заманда эр йердэ ой** погане

зустрічається скрізь і завжди *Г*; **мен көрсем дэ, көрмедим ой** хоча я й бачив, але буде все так, ніби й не бачив *Г*.

ой III **вигук** ой *СМ, У, СК*; **ой-ой ой-йой** *М*.

ой- (ойай) довбати, видовбувати, робити виімку; *пор. уйдур-* II. **-ой** *посил. енкл.* же, -таки *СЛ*; **верий ашамаа бабаа-ой** передає, звичайно, батькові істи *СЛ*.

ойан той бік, туди *СЛ*; **варий тайкаа йахын** — тайка даа **ойана т'игий** підходить до лошаги — лоша відступає ще далі *СЛ*; **ойана-бийана** *Г, СЛ*, **ойанна-бийанна** *НМ, К*, **ойанны-бийанна** *НМ* туди-сюди; **не ойана-быйана чекип дуруйсу?** чоґо ти викручуешся, викаблучуешся? *Г*; **ойаннан** тим краєм *К*.

ойан- прокидатися *У, М*.

ойах той край *СМ*; **ойахка-бйахка** туди-сюди *СМ*.

ой-вой **вигук** розпачу ой-йой *СЛ*.

ойғанлых прогнута місце *ВН*.

ойдур-спон. *О, К*; *пор. уйдур-* II.

ойдурул- бути видовбаним, видовбуватися *О, К*.

ойле такий, так *СЛ*; *пор. ойле, өле* II, **эвле ол-, эле, элем, эль ол-**.

ойля- думати *СЛ*.

ойма видовбаний *О, К*.

оймах (-ғы) наперсток; **оймаға сағ** дої в наперсток — хоча й мало, але своє *СЛ*; *пор. уймах* II.

ойна- (ойнай, ойнай) грати, танцювати, гуляти з ким, займатися сексом, гарцювати — про коня; **ойнап ал-** вигравати *ВН*; **ойнап бер-** програвати *ВН*; **ханатлары ойнай** крила крутяться *СБ*; **тахталар ойнамасын** щоб дошки не вигравали *Б*; **топ ойна-** грати в м'яча *О*; **вызыр-вызыр ойнай хызым** моя донька танцює, як дзига *СБФ*; **бир ай**

хара боран ойнады чӧльче з місьця у полі бушував курний ураган НКД; *пор.* ойна-.

ойнажы танцювальник, гравець *СБ, О, К.*

ойнал- гратися; **ашых ойун алай ойналыр** эди в бабки грали так *СМ.*

ойнамах танці, забава, розвага.

ойнат- дати пограти, погуляти, чукикати, підбадьорювати, спонукати гарцювати *Б, У, К,* залицятися, загравати *СБ;* **айу да ойнамаа стӕмей, ама ойнатый-ляр ону** і ведмідь не хоче танцювати, але його змушують *СМ;* **он пармағы сне он тарелка ойнатып т'етрий** несе десять тарілок на десяти пальцях, граючи ними *Г;* **хаш ойнат-** поводить бровами *У.*

ойнатгыр- змушувати, танцювати, грати, гарячити коня *О, К.*

ойнах грайливий, пустотливий, гарячий, жвавий, розпусний, повійний *О, У, К;* **атым ойнах кінь** у мене гарячий, любить гарцювати *У;* **ойнах киши** волоцюга, гульвіса, гультай *НБС.*

ойнахла- пританцювувати, пустувати, балувати, підсакувати, соватися, вигравати, гарцювати *СБФ, О, К.*

ойнахлых рухливість, жвавість, грайливість *О, К.*

ойнаш коханець, коханка.

ойнаш- розважатися разом, грати разом, один з одним, займатися сексом *О, К.*

ойня- грати, вигравати, гарцювати *Г-СК;* **сохах бойу д'егендэ ойнап д'елий** ат ідучи вулицею, кінь гарцює *СГ;* *пор.* ойна-.

ойняй *див.* ойна-, ойна-.

ойнят- змушувати грати, танцювати, підкидати дитину на руках, чукикати *СЛ;* **ойнятып**

т'ель-/т'ит- гарцювати (конем) *СЛ.*

ойу виїмка, виріз *О.*

ойул- прогинатися, провалюватися, проламуватися, видовбуватися, бути видовбаним *ВН, О, У, Г, К;* **эвим ойулду** моя хата провалилася *[ВН];* *пор.* ыйыл-.

ойулма западина *О, К.*

ойулух заглиблення, видовбане місце *К;* низовина, западина, улоговина, видолинок *О.*

ойулухлу із заглибленням *О, К.*

ойум виїмка, видовбане місце, заглиблення, западина, ямка *О.*

ойун гра, танець, танок, танці, забава, розвага; **ойнумуз** наша гра *ВН;* **ойун авасы** танцювальна мелодія *СК;* **ойун т'ааты** гральні карти *Г, К;* **аллағын ойунлары пек чохтур** божий промисел не знає меж *[СЛ];* **ойун масхара(сы) / ойун масхаражы** бешкетник, порушник у грі, шулер *К.*

ойунжу танцівник, танцівниця, гравець *СМ, К, СГС, СК.*

ойух 1. виїмка, вибоїна, ковдобаня, западина, ополонка, дупло. 2. вищик — вид мітки; *див.* шан.

ойухлат- видовбувати, робити порожнім, дуплистим *О, К.*

ойухлх видовбане місце, ополонка *О, К.*

ойуш- домовлятися, обмірковувати разом *Г.*

ок вигук *ох [СБ];* *див.* *ох.*

ока око, літр *[М];* *пор.* *оха.*

октовриоз [М], октовриос [Г], октябрь К жовтень.

оку- читати *[М];* *пор.* *оху.*

окумуш освічений *[М].*

окут- навчати *[М].*

ол той [Г, СГ, М]; ол заманда тоді *[М, Кб.];* ол халеминен чекильмиштир хашлери тим пером проведено її брови *[СГ];* *пор.* о, у.

ол- (олур, олуй; олий [СБ]) 1. бути, стати, ставати [ВН-СМ], Б-СК; **ичтэ дэ олмады ніколи не було [ВН]; доғмуш му олий? чи буде рідним? [СБ]; олду папу став дідом [СБ]; кичик олғанда биз коли ми були малими [П].** 2. вистачати; олду досить Г; олсун нехай, гаразд СЛ; олуй Б, К, СГС, олур К досить, вистачить; олуй энди, олуй-олуй досить уже, годі-годі СГ, СК. 3. могти; олмайажах жирен тай гнідий кінь не спроможеться [СБ]; сен олмас айдамаға не зможеш поганяти Б; олмай т'елин чыхмаға не може вийти заміж У; олмай хырсламаға красти не можна У; ону олмай то-го він не може У; олур може бути СБФ; мен ашамаа олурум му? чи можу я їсти? Г; олмай биший — йенамай аждэри не виходить нічого — не може перемогти дракона Г; хычырмаа да оламадым я не зміг навіть крикнути К; мен энди оламайым я вже не можу, нездатна М; пор. бо-, бол-, о-.

ола: бир кўн ола колись-таки ВН; бир кўн ола барйам т'елир якогось дня настане-таки свято Г; саба ола хайыр ола буде ранок, знайдеться й добрий вихід ЧЗ. оламе богослов Г; пор. уламе.

олан 1. син, хлопець, юнак, парубок; олан йерне ал-усиновляти К. 2. звертанья до молодшого, до ровесника; олан-олан гей чоловіче Г; олан-эй гей ти ВН, СБ, О, К; оланнар люди СМ; пор. оғлан, улан.

оланжыгаз, оланжығас хлопчина, хлопчик Г.

оланлы який має сина К.

оланчых хлопчик ВН, К.

олар мн. займ. о вони; оларнын П / оларын Б, У, М, СК род. в.

їх; олара Г-СК / оларға ВН-У дав. в. ім; оларны ВН / олары Б, Г-СК зн. в. їх; оларда місц. в. у них К; олардан вих. в. від них К; оларлен барабар разом із ними У; оларын да мен саа йырламаға алым бар ті з них я також можу тобі заспівати У; пор. алар, онлар, оннар, улар. олардат'и їхній, який знаходиться у них К.

оларча по-їхньому СК.

оларчасна по-їхньому СМ.

олаф бот. овес СМ; пор. жилап, жолап, жулап, жылап, йылаф. олған весь, усі Г; олған тэпе увесь дах Г; олған хыйары да онун башна урун й усі ці огірки розбий йому об голову Г; олған Тифлис йансын — тэк Ашых Ғариб халсын нехай згорить увесь Тифліс — тільки залишиться Аших Ғаріб Г.

олдух вигляд СГ; олдуғу — йапулу, хывырчыхлы вигляд у них — облішлені, закуйовджені СГ.

олжа: олжа д'үлү квітка щастя ВН.

Олимпия ж.

олмаз неможливий, неспроможний, нездатний; ледачий О; олмаз адам недоладна людина У. олмазлан-лінуватися О.

олмазлат-дати змогу лінуватися, панькати О.

олмалы напевно, певно, можливо, ймовірно, мабуть СМ, К; значить НМ, К; алайдыр, олмалы очевидно, це так СМ.

олта вудка, рибальський гачок К; олта сырых вудлице К; олта түзен волосінь вудки К.

олужа усе, скільки є СЛ; олужа малымы ожайа вердим я віддав панові все майно, що мав СЛ.

олун-відбуватися, ставатися, з'являтися, виникати, складатися Г, М, СК, [Кб.]; объяв олунду бу-

ло оголошено *ВН*; *беспокоить олунма* не турбуйся *Г*; *масхара олунду* він осоромився, зганьбив себе *К*; *оперировать олундум* мене оперували *СК*; *ставрос олун-* бути розіпнутим на хресті [*Кб.*].

олунум те, що сталося [*Г*].

олух: ай доғар *олух-олух* місяць сходить, розливаючи сяйво потоками [*СК*]; *пор.* *улух*.

Ольмезов *прізв.*; *див.* *ольмез*.

омра- обвалюватися, звалюватися, падати *СГ, СК*; *эд'ернен дэ стў тэким омраан олмуш* сідло й збруя з нього зсунулися *СК*.

омрат- обвалювати, звалювати, руйнувати *СБ, СК*; *немселер дөгүш вахтына омратыр эдлер күйлүклерни* під час війни німці руйнували села *НБЕ*.

омуз плече, плечі *СБ, СМ-У, [Г], К, СК*; *омузуна ал-* брати на плечі [*Г*].

омузла- брати на плечі *О, К*.

омузлат- подавати на плечі *О, К*. *омузлу* плечистий *СБ, О, БТ, К*; *т'ең/т'ен омузлу* широкоплечий *СБ/К*; *тар омузлу* вузькоплечий *К*.

омузчочача ключиця *СБ*.

омурға хребет, центральна балка даху, до якої вгорі приєднуються крокви, розвір — деталь воза *СМ, Г*.

онжазна по його *К*.

он I правий *НМ*; правий, лицевий *Б*; *он йан* правий бік, на лице, з лица *Б, К*; *пор.* *оң II*.

он II десять; *он алты йыл* шістнадцять років *П*; *сант'им, бен дэ йар сардым* — он беш олду ніби й я обнімав красуню — було тоді п'ятнадцять *У*; *он бир* одинадцять [*Кб.*]; *он дёрт йашна бала, он бешне* дитина років чотирнадцяти, п'ятнадцяти *У*; *он тохуз дев'ятнадцять СБ*; *он*

экишер йашна їм по дванадцять років *Б*; *он эт'и* дванадцять *СБ*; *он эт'и жан* дванадцять душ *П*.

он III *род. в. займ.* о його *СМ, Г*; *он йанна* біля нього *Г*; *он йизи* його слід *Г*; *он үчү П, он чўн СМ* для нього; тому.

он- (*онай*) досягати успіхів, благоденствувати, процвітати, перемагати, наживати *П, СМ, Г-СГ, СК*; *пор.* *оң-*.

она дав. в. займ. о йому *СБ-СК*. *онар* по десять.

онарла- рахувати, брати, ділити по десять *О, К*.

онарлых десятка, вартістю в десять (копійок, карбованців, гривень тощо) *СК*; *меним алтынм вар, бешерлик, онарлых* у мене є золото, п'ятірки, десятки *СК*.

онарт- допомагати, давати успішно жити *К*.

онда 1. місц. в. займ. о у нього *Г-СК, [Кб.]*. 2. там, туди *Г-СК, [Кб.]*; *бир дэ тўшўрамазлар ондастнен ону* ніхто його звідти на зсадить *Б*; *онда чиндэн* звідти *Б*.

ондан 1. вих. в. займ. о від нього, після нього, після того *СМ-СК*; *болажах мы ондан папаз, болмайжах мы?* чи вийде з нього піп, чи не вийде? *СМ*; *ондан сора* після нього, після того *М*. 2. звідти *Г-СК*.

ондат'и тамтешній *К, СК*.

ондаче у ньому, в нього, там, всередині, всередину, туди *СЛ*.

ондур- дати успішно жити, процвітати, наживати *К*.

онлар *мн. займ.* о вони [*Г, М*]; *онларын* *род. в. їх [Г, М]*; *онлара дав. в. їм [Кб.]*; *онлары зн. в. їх [Кб.]*; *пор.* *алар, олар, оннар, улар*.

онлу везучий *СМ*.

онлұх десяток, десятка *О*; онлұх кўмўш вартістю в десять карбованців, гривень, десятка *К*.

онмалых везіння *К*.

оннан з ним *СК*.

оннар вони [*М*]; *пор.* алар, олар, онлар, улар.

оннен з ним *Б*.

онну десятка *Г*.

онос горе, нещастя, лихо [*СК*]; *бу* онос да д'ечинмек бизе гўч олур, эй, хардашлар, онос бизе дўш олур пережити цю биду нам буде нелегко, гей, браття, нещастя доведе нас до безтями [*СК*].

онсуз I невезучий *СМ*.

онсуз II без нього *СМ*.

ону знах. *в. займ.* о його *ВН, П-СК*; ону-буну те-се *СГ*.

онун *род. в. займ.* о його *ВН, П-СК*; онун бле сачувлары битэр эт'ен цим їхня сівба закінчува-лася *П*; онун чў тому *П*.

онунжу десятый *НБЕ, К, СК*.

онунчасна по його, по її *СМ*.

онуц *род. в. займ.* о його *П*; онуц т'ибик як він *П*.

онусу усі десять з них *Б, У*; *див.* он *П*.

онут- забувати [*Г*]; *див.* унут-

ончине по його, по-своєму, на його, свій розсуд *К*.

ончў тому *П, НКД, БК*; көзўң ончў алай олду тому з твоім оком таке сталося *У*.

ончўн тому *СГС*.

он I багатий, урожайний, вдалий *О*.

оң II 1. правий (бік); оң йан правий бік, лице *ВН, СМ*; оң йанына отурду сів праворуч нього [*Кб.*]; оң көзчўгў його праве очко *ВН*; оң көпчек праве колесо *СМ*; оң хол права рука *СБ*. 2. правий, правдивий, правда *ВН, СБ, СМ, [Кб.]*; ондан оң сөйлен- розказуватися правди-

во [*Кб.*]. 3. випуклий бік бабки *ВН (пор. тэрс йан)*. 4. зручний *СБЧ, О*; *бу бир дэне оң хол тарзы ший* це дуже зручна річ (як права рука) *СБЧ*; *пор.* он I.

оң- (оңай) жити, успішно у статках, розживатися, процвітати *ВН-У*, вдаватися; уродитися *О*; бири ольмеген, бири оңмай поки один не помре, другий не наживеться *СБФ*; хайда хонай, анда оңай де сяде, там і наживається, процвітає *СБЧ*; *пор.* он. оңа *дав. в. займ.* о йому *ВН-Б, [М, Кб.]*; *див.* о.

оңар- налагоджувати, догоджати *О*.

оңармах везіння, успіх *О*.

оңарт- робити успішним, змушувати догоджати *СБФ, О*.

оңғанлых процвітання *СБ*; хардаш хардашының ны ольгенин истэген, ны оңғанлығын истэген брат не бажає братові ні померти, ні успішно жити *СБА*.

оңдур- дати нажитися, сприяти *СМ*; сприяти врожаєві *О*.

оңлан- приходити до ладу, налагоджуватися *О*.

оңлат- налагоджувати *О*.

оңлаш- робити зручним один для одного *О*.

оңлу 1. зручний, сприятливий *СБ*; оңлу отрах зручний стілець *СБФ*. 2. здібний, везучий, вдалий, вдатний *ВН, СБ*.

оңлұх зручність, здійсненність, великий урожай, достаток, добро, добробут, щастя *О*.

оңмағыр невезучий *СБ*; оңмағырның/чығымсызның малы йельйавун биле т'етий статки невезучого зникають за дощем і вітром *СБЧ*.

оңмаз 1. недолугий *П*. 2. лінощі *БТ*.

оңмазлан- ледарювати, лінуватися *БТ*.

оңмазлы ледачий *БТ*.
 оңмалых везіння *СБ*; догоджан-
 ня *СБ*.
 оңмах 1. везіння *О*. 2. врожай *О*.
 оңсуз 1. невезучий, невдалиий, не-
 здоровий *ВН, СБ, О*; оңсуз ба-
 ла негожа, нездорова дитина
ВН; оңсуз йисан оңлы болмаз,
 алчах йисан өксек болмаз,
 чөкүр таш т'ибик невдаха не
 стане везучим, низька людина
 не стане порядною, як необте-
 саний камінь *СБА*. 2. незруч-
 ний. 3. неврожайний *О*.
 оон род. в. займ. о його *ВН, П-
 Г, СГ-СК*; оон чү дэ дийлер алай
 ось чому так кажуть *СМ* оон,
 арабын айахларынен эльлери
 байляй він зв'язуе йому, арапо-
 ві, руки й ноги *СЛ*.
 оонсуз без цього *СЛ*.
 оончасна дүгүль не по його *СМ*.
 о-о-о вигук о-о-о *СГ*.
 о-о-ох вигук о-о-о *К*; о-о-ох — дий,
 — меэм вар "о-о-о", — каже, — у
 мене є *К*.
 оор (<олур) буде *СЛ*; оор эди він
 бував *СЛ*.
 оп вигук гоп; ой *СЛ*; оп — этий,
 халхай каже "гоп" і встає *СЛ*.
 опала-стрибати, підстрибувати *О*.
 опалат-чукикати *О*.
 опла-умовляти, улещати, обдурю-
 вати, підмовляти *СМ*.
 оп-оп вигук ох-ох; ого-го; гоп-гоп
О, Г, СГС.
 оппа оце так *Г, СЛ*.
 оппала-підстрибувати *К*.
 оппалат-чукикати, підкидати *К*.
 опрах білизна *НБЕ*; опрах сабун
 пральне мило *НБЕ*; хатын ас-
 ты опрах жінка розвісила білиз-
 ну *НБЕ*.
 опси зовсім *СБФ*; пор. овси.
 ор рів, канава, канал *О*.
 Ор місто Ор [*СК*].
 ор-І (орай) жати; орах ор-жати,
 жнивувати.

ор-ІІ (=ур-) бити [*Г*].
 ора І те місце [*У*], *Г-СК*; ораа *СГ,
 СК, орайа Г, СГ* туди; орайы зн.
 в. те місце [*Г*]; оралара *К, ора-
 ларда М* в тих місцях; орада там
Г-СК; не орада булдум сора-со-
 ра де я знайшов, розпитуючи
 [*У*]; тэк бурада штйй, аман ора-
 да варый, айтый тільки-но по-
 чуе тут, відразу йде туди, роз-
 казує *Г*; орадан звідти, через те
 місце *Г-К*; бир даа учай орадан
 бир хара харға згодом пролітає
 там чорний ворон *К*; орасы те
 місце, там *Г*; не орайа куди *М*;
 пор. нера, нере.
 ора ІІ див. кали.
 орағач роғач *СМ*.
 оражых (-ға) саме оте місце *СЛ,
 К*; оражыхта отутечки, в тому
 самісінккому місці *СЛ*.
 Ораман призв.
 орах серп; жнива; орах ай місяць
 жнив *О*; орах ор-жати серпом,
 жнивувати; орахны орайляр
 чалғы биле косяты збіжжя ко-
 сами *П*; орах, арман облар этэр
 эдлер эст'и заманы хол бле у
 старі часи вони жали, молоти-
 ли вручну *П*.
 орахлых місце для жнив; жнива,
 пора жнив; матеріал на серп.
 орахчы жнивар, жница *О, К*; май-
 стер виготовляти серпи *К*.
 орача по-тамтешньому *СК*.
 орачыхта отамечки *СК*.
 орғачы самица *НБЕ, СМ, Г, НКД,
 СГС*; пор. ырғачы.
 орғун див. ырғун.
 ордур-змушувати жати *О*.
 орла-торатымы орламаңыз/бор-
 ламаңыз не біліть крейдою мо-
 го сірого коня *СЛ*; див. борла-
 Орлу чай річка Орлу [*СК*].
 орлук насіння, зерно *П, Б, К*;
 пор. урлук.
 орман ліс [*Г*].
 орманлых лісиста місцевість [*Г*].

ороз щастя, удача [Г]; иштэ бие буйук ороз це для нас велике щастя [Г]; *пор.* уроз.
 оросполу розбещений К; не оросполу шу сычан до чого розбещена ця миша К.
 ороспу повія, курва [Г]; *пор.* роспулук.
 ороспулу розбещений СМ.
 ороспулук (фу) становище повії, курви, розпуста [Г].
 оростоп пройдоха, пройдисвіт СБ; оростоп т'есий ух ти, ну й прогноза СБЧ.
 орта 1. середина, центр; **варий бир чөлүн орта** іде вглиб степену СЛ; ортаа о кичижикни хойғаннар посадили всередину того малого Б; ортаға посередині ВН, О; ортада всередині СЛ; ортада озен дэрен СГС / озен ортасы пек дэрен НКД на середині річки дуже глибоко; ортасын бөльдүрдүм середину його я сказав розділити СЛ; ортасына буйук базар у його центрі великий ринок П; түштү убаан ортасна потрапив на середину гори Г. 2. середній, центральний; орта бойлү середнього зросту НМ; орта бойу середній зріст, середнього зросту Г; орта бир йерне насередину ВН; орта пармах середній палець НМ, К; орта сохах центральна вулиця Б, К; орта харер посередньо, так собі У, К. 3. *сл. ім.* середня частина, середина; **өкмекни т'ес** ортадан розріж хліб посередині, навпіл П; бу жаду харысы да ортадан чыхай, йыргай брахый о чичеклери, санчай да тит'ей ця відьма вилазить посередині, розриває, шпигає й коле ті квітки СЛ; ортас(ы)на всередині, посередині, в центрі, всередину П, О, К; **көмийлер аны аларның орталарна/ор-**

тасна ховають її поміж ними СБ; **орталарна хавға болур** эт'ен між ними бували сварки СМ; о йол ортасна дуруй він стоїсть серед дороги СК; **орталарында турду став** серед них [Кб.]; **ортасындан ізсередины О, К;** ♦ **ортайа ал-** оточувати М.
ортағы середній, центральний, внутрішній СБ, О; **мен аны тандым: ортағысы торатлы** я впізнала його: середній на гнідому коні СБФ.
ортадағи середній П, СМ, СЛ-СГ, СК.
ортала- рухатися до середини, до центру О, К; **орталап бөлуш-** ділитися порівну К; **орталап отуруй** стоїть посередині К.
орталан- розділятися посередині СМ; **зилифим орталанды** мої кучері розділилися посередині — на пробір СМ.
орталых середина, внутрішність, нутро; проміжок; доккілля, усе навколо; **орталых тэмиз хырдыш** навкруги голий степ Б; **орталых хан** навкруги кров СЛ; **толду орталығы ахча** всередині стало повно грошей Г.
ортанжы Б, СЛ, ортанжы СБ, П, Б, Г-СГ середній, внутрішній, центральний, середульший; **ортанжы аға** середній брат — із числа старших Г.
ортах (ғы) спільник, товариш, колега, компаньйон; **ортах** ет-залучити до участі О, К.
ортахлан- стати спільником, товаришем, компаньйоном О, К.
ортахлаш- потоваришувати, стати спільниками СБ, О, К.
ортахлы який має спільників, товаришів СБ, К.
ортахлых (ғы) спілка, товариство, супряга, співпраця, товариські стосунки; **ортахлых йаса-** робити гуртом Б; **ортахлых**

мал спільна, супряжна худоба *П*; ортахлых софра спільний стіл *НМ, К*; ортахлых бох/бохну кѡпек йеменген спільне гімно й собака не їсть *СГ/Б*; ортахлыға хошул- приеднуватися, приставати до спілки, супряги *Г*; ѳгүз бльди — ортахлых айырылды віл помер — супряга розпалася *СБА*.

оруж піст; оруж бағар эдлер дотримувалися посту *ВН*; *пор. оруч*.

орун (орну) 1. місце, місцевість *СБ, П, У*; орну халый йердэ, эт-тен йерине його слід лишається на землі, на місці де він щось робив *П*; аның орунуна на його місце *СБФ*; тапмаз орнуна не знайдеш на своєму місці *СБ*. 2. дірка, отвір, нора *О, К*.

орунлу який має місце, доречний *О*.

орунну 1. який має місце, доречний *К*. 2. з норою, норами *К*.

орунсуз без місця *О, К*.

оруч піст; оруч ач- розговлятися *СБФ, К*; оруч бах-/тут- дотримуватися посту *ВН/СБ, Б, Г, К, М*; оруч йағы олія *Г*; буйүк оруч великий піст *К, СГ*; хырх оруч сорокаденний піст *Г*; *пор. оруж*.

оручлу який дотримується посту *О, К*.

оручсуз який не дотримується посту *О, К*.

орфро [*М*], орѳрос [*Г*] заутрення.

оса ум. форма допом. дієсл. о- якщо є; хоч, хоча (при запереченні) *ВН, СБ, Г-М*; хайл оса якщо він згоден *СБ*; харт оса, йаш та оса, эп тэ бир селам бермей хоч старий, хоч молодий, все одно не вітаються *Б*; йатыйым, ѳле оса ляжу, коли так *Г*; т-ерек оса якщо треба *Г*; ѳле оса, бахарым якщо так, доглядати-му *СЛ*; оса, осун коли так, то й

так *СГ*; сувух оса якщо холодно *СЛ*; а лафетмеэ адам оса а якби була людина, щоб розмовляти *М*.

осал 1. ледачий, нероба, недбайлий, недбайло, ледащо, малодух *СБ-Б, Г, К, СГ, СК*; осал күчүк ледачий пес *СБ*; осал-дэмбель таш ашай, жампаз-ишт'ир аш ашай недбайлий і ледачий їсть каміння, а спиритний і працюючий їсть юшку *СБЧ*. 2. тьмянний *К*; *пор. усал*.

осалла- зробити слабким, малодухим, легкодухим, позбавити волі *О*.

осаллан- ледарювати, зледачіти, зледащитися *СБ*.

осаллат- дозволити байдикувати, ледарювати *СБ, О*.

осаллых ліноші, ледацтво *СБ, О*.

осиос святий [*К*].

осиотадос священий [*М*].

осман турок *О*.

осрах пердун, нікчема *О, К*.

осун наказ. форма 3 ос. допом. дієсл. о- хай буде *СМ*; гаразд *К*; айдан, верезк Ашых Ғарибе, сағ осун, вар осун. чаре вар ым — хызы ғайып этмеэ? гаразд, віддамо Ашихові Ғарібові, нехай собі живе, чи ж можна губити власну дочку? *Г*.

осур- (осруй, осуруй) випускати гази, бздіти, пердіти *СБ, О, Г, К*; кишиниң кѡтү билен осуруй бздить чужим задом *СБА*.

осурмах *К, осурух* *О* гази.

осыл ость *О*.

от I трава, бур'ян; от чал- косити траву *СМ*.

от II 1. вогонь. 2. переживання, гризота, горе; тўштў ичиме бир от — аштан, йухудан ферик болдум запав мені в душу біль — я втратив сон і апетит *СБЧ*; от хала- розпалювати вогонь *У*; от-лара йансын хай горить вогнем

СБ, СК; хызмет тутса — от-йа-лын візьметься за діло — вогонь і полум'я, робота у нього в руках горить *СБЧ*.

ота- 1. сапати, просапувати *СБ-У, К, СК*. 2. заростати бур'яном *К*; *пор.* отай-.

отав сапанна *О*.

отағ аға отаман чабанів *СБ*.

отав колиба, стійбище чабанів *СБ, СЛ*.

отава отава, трава, що виросла після покосу *Г*.

отай- заростати бур'яном *К*; *пор.* ота-2.

отал- бути просапаним *СБ, О, К*.

оталы просапаний *СБ*.

отаман старший чабан *У, СК*; *пор.* одаман.

отамах просапунання *К*.

отан- бути просапуваним *К*.

Отар *өзен річка* Дубова балка *Г*.

отла- 1. пастися *СБ, СМ, Г, СК*; **бахчинин отун отлай** (лошаки) пасуться на траві в саду *ВН*. 2. накидати трави, насмітити траву *К*.

отлав пасовище *О*.

отлан- зарости траву *СМ*.

отлат- пасти *О, СК*.

отлу I трав'янистий *СБ, О, К*.

отлу II вогняний *СБ, О*.

отлух I місце, укрите траву *О, К*; годівниця, ясла *СБ, О*.

отлух II кресало *О*.

отрағхы сидіннячко, ослінчик *К*.

отрағ сидіння, лава, ослін, табуретка, рибальська сижа на воді *СБ, П, О, К*.

отрачых ослін, ослінчик *П*.

отруй *СМ, отруй СГ див.* отур-.

отсуз без вогню *СК*; **бени отсуз-ожахсыз йахты да титти** вона мене спалила без вогню й без вогнища і пішла геть *СК*.

отуз тридцять; **отуз йеди сенедэ** тридцять сьомого року *У*; **бир отуз** близько тридцяти *СБА*.

отузар по тридцять *О, К*.

отузла- рахувати по тридцять *О*.

отузлух тридцятка *О, К*.

отузунжу тридцятий *СБ, О, К*.

отур- (отруй; отүрий *ВН, отруй СМ, отруй СГ*) 1. сидіти, сідати; мешкати, жити; стояти; **мен отурим шейгерге** я мешкаю в місті *СБФ*; **отурғаны турсун, хачханын тут** що стоїть, нехай стоїть, лови те, що втікає *СМ*; **отүриймиз** сидимо *ВН*; **отирлер** атларна сідають на коней *ВН*; **отруй ишсиз** сидить без роботи *П*; **отруп халх-** підсакувати на місці, присідати *СЛ*; **айах сне/ ұстне отур-** стояти на ногах *Б, К, СГ/НБС*; **көпеклер отруй айах сне** собаки стоять на прямих ногах *СЛ*; **отруй хапусна, йалварый** стоїть у дверях, благає *К*; **отруп халх-** підсакувати *Г, СЛ*; **отурған йер** місце проживання *ВН*; **отурған үйлері чине жыйайлар** зарени збирають збіжжя до хат, у яких живуть *П*; **отруйлар бек мабет** живуть дуже злагідно *П*; **отруй беш-он күн** мешкає п'ять-десять днів *СМ*; **отрум** мешкаю *Б*; **харавлу отур-** стояти на варті, сторожувати *СГ*; **харавул отрий** вартує, сторожує *СБ*. 2. *допом. дієсл., передає відтінок тривалості*; **йылан хойунну алып отурғанда** бу илиший коли змія тягла вівцю, він учепився *СБ*; **йылан авузундан чыхып отруй** змія вилазить у неї з рота *У*; **ағлай отруй** плаче *Г*; **т-тип отруй** іде звідси *СГ*.

отурах сидіння, лава, ослін, рибальська сижа на воді *О*.

отурах эт- вселятися, оселятися, влаштовувати притулок *П*; **отурах эт ғалибимизе** вселися в наші серця *П*.

отурғуз- садити *СБ, ВН, П-У, К*.

отурґуч ослін, лава *НМ, Б*, стілець, сидіння, крісло *О*.
отурд- (<отурт-) садити [*Г*]; *див.* отурт-.
отурмах сидіння *О, К*.
отурт- садити, саджати.
отуруш поза під час сидіння, посадка *СБ, О, К*.
отуруш- усістися, влаштуватися, розсістися *О, К*.
отурхуз- садити *ВН*.
оун *род. в. займ. о його СК*.
оф вигук відчаю *ох Г, СЛ, СГ, СК*;
оф-оф-оф *ох-ох-ох Г, СЛ*.
офла- охати, зітхати *О*.
оффикиа посада чиновника [*М*].
ох I стріла; куля; сеси делий *ох д'ибик* голос (гадюки) долітає стрілою *ВН*; *д'ечти белимдэн ох-йайлар* мене в попереk поранено стрілою *СК*.
ох II вигук *ох СЛ, К*; *ох, сычан, вах, сычан ох*, мишо, ой, мишо *К*; *пор. ок*.
-ох *енклітика*; *кўч-ох* сильний же він *ВН*; *не чў о бармаз-ох?* а чому ж він не ходить? *СМ*.
оха 1. *міра ваги а) іст.* око (1,283 кг, або 400 дирхемів); б) кілограм; *бир оха* эт кілограм м'яса *К*. 2. *міра об'єму а) іст.* око, кварта, ківш (1,2-1,3 літра); б) літр; *он беш оха йағы* вар жиру з нього п'ятнадцять літрів [*СБ, Г*]; *йарым оха* півлітра *СМ, У, К*. 3. ківш, келих (обсягом в око); *алтын оха* золотий ківш, келих *Г*; *пор. ока*.
охий читає *ВН*; *див.* оху-
охйан письменний, начитаний, освічений *К*.
охла- заряджати стрілу *О*.
охлов качалка (розкачувати тісто) *СБ, СМ-СГ*; вал ткацького верстата *Г*.
Охлов *прізви.*
охлу зі стрілою *О*.
охлух сагайдак *О*.

охмуш *вчений*; *бири охмуш, бири тохмуш* один вивчився і став ученим, другий розжирів від неробства // один вчився, другий трудився *СБЧ*; *див.* охумуш.

Охмуш *прізви.*

о-хо-хо *вигук розпачу У*; *о-хо-хо башлады йыламаға* вона почала ридати: ой-ой-йой *У*.

охсыз без стріли *О*.

охталан- *див.* элефер.

оху- читати; навчатися; молитися, читати молитву, служити в церкві, святити; колядувати; замовляти болячки; *охий* читає *ВН*; *охим* читаю *СБ*; *охуған* сув'язана вода *ВН*; *пор. оку-*

охув читання *СБ, О, Б*.

охувжу читач *Б*.

охуған письменний, освічений *О*.

охужу *СМ, К*, *охужы СБ* читач.

охул- читатися, бути читаним.

охумах читання; служба в церкві, молебень *Г, К*.

охумуш письменний, освічений, учений, книжник *О, У, М*.

охун- бути прочитаним *К*.

охут- дати читати, примусити читати, навчати, дати святити, посвятити (в церкві), замовити службу, молебень; просити відшептати; *эм охутсун, эм ахытсын ханейлен кўзүнүн йашыны* хай і службу замовить, і пролле криваві сльози [*СК*].

охушун- (охушнуй) блювати *Г, К*.

охшун- блювати *К*.

охшундур- викликати блювання *К*.

охый читає *СЛ*; *див.* оху-.

очхах кашель *СБ*.

очхахла- кашляти *СБ*.

ош *прісмений, добрий, милий Б, СЛ*; *ош йўлўм* моя мила троянда *СБ*; *гўнўлўнўз ош олур му?* чи ви задоволені? *СЛ*; *ичтим,*

олдум шарош — шинди бана не ош? я випив, напився п'яним — що приемного мені тепер? *СГ*; ош т'ельдин — сағ ол ласкаво прошу — спасибі (привітання гостеві й відповідь) *Г*; ош т'ельдин *Г-СК*, ош д'ельдиниз *СГ, СК*, ош сефайа т'ельдин *Г, СЛ* здрастуйте, ласкаво прошу; ош кўнўн олсун добрий день *СЛ*; ош лаф приемні слова *СБ*; ош т'ириниз заходьте, будь ласка *СЛ*; ошна т'ет-дивуватися *НМ*; бен эйи-ош у мене все добре *Г*.
оша-бути подібним, схожим *СБ*; йитке ошай схожий на собаку *СБ*; *пор. уша*.
ош-кош добрий, доброзичливий, приязний *СБ*; *пор. канжа-пчах, ош-хош*.
ошла-заохочувати, підбадьорювати *СБ, СГ*; мен жирени ошладым, ошладым да бошладым я підбадьорив рудого і попустив *СГ*.

ошлук (-ғу) приемність *СЛ*; өзү гөнлўн ошлуғунен олсун эписи дә хай усе буде з доброї власної волі *СЛ*; ана чағырды сизи гөнўль ошлуғунен мати від щирого серця вас запрошує *СЛ*.
ошт вигук підганяти корів гей *О*. ошу оце, оцей *Б, СЛ*.
ошх: шу аванын ошхуна щоб розгодинилося *ВН*; *пор. ашых II, ышх, эшк, эшх*.
ошха (<хошуға) йет-брати участь у кінних перегонах *СБ*.
ош-хош добрий, доброзичливий, приязний *СБЧ, СМ, Б*; *пор. ош-кош*.
ошча приемний, благополучний, приемно *Г, СЛ, СК*; ошча вар(ыныз) до побачення *Г, СЛ*; ошча хал прощавай *СЛ, СК*; ошча халыныз прощавайте *Г, СЛ*.
ошчалы көрўн-приемно виглядати *К*.
ош-чошхун чал-гарно й завзято грати *СЛ*.

Ö

өбир інший [*Кб.*].
өбўр інший, другий, наступний; өбўрлер інші *НБЕ*; өбўр ахшам післязавтра ввечері *СК*; өбўр бет інший бік *СГ*; өбўр бетне на другому боці *СБ*; өбўр йан інший бік *СМ*; өбўр йылна наступного року *СМ*; өбўр сохака той на наступній вулиці весілля *П*; өбўр торнум мій інший онук *ВН*; өбўрлери інші з них *СБ, П, Б*; диңлемейлер өбўрлерин не слухають інших *П*; өбўрў *ВН, НБЕ, БТ, СЛ-СГС*, өбўрўсў *О* хтось другий з них, інший.
өбўргўн післязавтра *СЛ, СГ-СК*.
өбўрйылт-и минулорічний *СГС*.
өбўркўн післязавтра *СБ, О, Г-СГС*; позавчора *СБФ*; даа өбўркўн післяпіслязавтра *К*.

өбўрскўн позавчора *НБЕ*.
өбўш поцілунок *СБ, О*; *пор. өпўш*.
өбўш-цілуватися *СБ*.
өвей нерідний [*М*]; өвей ана мацуха [*М*]; өвей кыз пасербиця [*М*]; *пор. өгей, өгий*.
өвейик горлиця [*Г*]; *пор. овайык, эвейик*.
өг 1. перед, передній *ВН-Б, Г, СЛ, М*; өг көпчек передне колесо *Г*; өглери, йеннери нағышлы перед і рукава в неї вишивані *Б*; өгў передній з них *П*; урбаан өгў ачых у сукні великий виріз *К*; хапумузун өгў оба да тәпе простір у нас перед хатою — гори та пагорби *СК*; хапунун өгў *НМ, У*, хапуун өгў *К* двір, подвір'я. 2. *сл. ім.* перед, про-

стір або час попереду; **өг(у)ме** переді мною *К*; **беним өгүме** оду він був переді мною *М*; **өгүмүзе барйам д'елий** попереду на нас чекає свято *СГ*; **дөгүштән өгне** перед війською *СМ, СЛ*; **өг(ү)не** перед ним *СМ, К*; **өгне көрей бир баха** бачить перед собою жабу *СМ*; **көзүм өгүне** перед моїми очима, на моїх очах *СМ*; **отруй маршынаан өгүне** стоїть перед машиною *Г*; **бабасын өгүне варып турду** пішов і став перед батьком *ГГ*; **ардына ташлаан өг(ү)не чыхай** *К*, **арт(ы)на ташлаганы өг(ү)не чыхай** *СБ, СМ* покинуте позаду вникає попереду; **өгүне китэр ардна халыр** хто виривається уперед, лишається позаду *[М]*; **өг(ү)лерне** перед ними *Б, К*; **өглер(и)не** у них спереду — перед порогом *У*; **бунларын өгүндэ** перед ними *[Кб.]*; **◇ өгүн алздоути** першість у чому *Б*; **өгүне көр-** передбачати *СМ*; *пор. өк.*

өгей нерідний, прийманий, зведений, молочний *П, О, Б, К, СГ*; **өгей ана** мачуха *П, О, Б, К*; *пор. өвей, өгий.*

өгелен- бути нерідним, цуратися *О*.

өгелет- робити нерідним, зробити сиротою, сиротити *О*.

өгелеш- сиротити один одного *О*.

өгелик становище нерідної дитини *О*.

өгий нерідний *СБ, СМ-СГ*; **өгий ана** *СБ, СМ-СГ*, **өгий ане** *Г* мачуха; **өгий баба** вітчим *НБС, К*; **өгий баба-нене** нерідні батьки *У*; **өгий бала** пасинок, пасербиця *Г*; **өгий нене** мачуха *Б, У, К*; **өгий огул** пасинок *СК*; **өгий улан** пасинок *НБС*; **өгий хардаш** нерідний брат *К*; **өгий хыз**

пасербиця *НБС*; *пор. өвей, өгей.*

өгийлен- цуратися *К*.

өгийлет- поводитися, як з нерідним *К*.

өгийлеш- цуратися один одного, ніби нерідні *О*.

өгийлик становище нерідної дитини, нерідність *К*.

өглүк запаска, фартух *СМ, Б, СЛ, К*.

өглүклү із запаскою *О, К*.

өглүклүк матеріал на запаску, фартух *О, К*.

өгне попереду, уперед, раніше *СБ-СК*; **өгне ольмеэ чареси** бар може померти раніше *П*; *пор. өгүне, див. өг.*

өгрөн- навчатися, пізнавати, довідуватися, вивчатися *НБС, О, БТ*; *пор. йүрөн-, өгрөн-*.

өгренив навчання *НБС*.

өгрениль- бути вивченим *О, К*.

өгрениш учений, який вивчився, письменний *СГС*.

өгрет- навчати, привчати; **о саа өгретий** він тебе навчить *М*; *пор. йүрет-*.

өгретиль- бути навченим *НМ, О, К*; **өгретильмей** не піддається навчанню *НМ*.

өгүз віл, бик *СБ, К*; велика рогата худоба *СБФ*; **өгүз ольди** — ортахлых айырылды віл помер — супруга розпалася *СБА*; **өгүзлер су ичкеңдэ таналар буз йалай** коли воли п'ють воду, телята лижуть лід *СБЧ*.

өгүзбаш(ы) налігач для вола.

өгүзкөт *бот.* ліцій, люція, повій, дреза *Б*; шипшина *О, К*.

өгүмдэт'и який знаходиться попереду мене *СБ*.

өгүндэт'и передній, попередній *У, СГ, СК*; **өгүндэт'и көпчегин йизине** арт көпчек басайдыр слідом переднього колеса йде задне *СГ*; **өгүндэт'и заман** рані-

ші, давні часи *У*; дөгүш өгүндә-т'и лаф довоєнне слово *СК*.
 öгүне попереду, уперед, раніше *П*, *СМ*, *Б*; öгүне асраан шийин жойған втратив те, що надбав раніше *П*; *пор.* öгне, *див.* öг.
 öгүнже раніше *СМ*, по-давньому, як раніше *Б*.
 öгүнжед'и түркүлер давні пісні *У*.
 öгүнжес *К*, öгүнжес *НМ*, *У*, *К* раніше.
 öгүнжест'и түркүлер давні пісні *Б*.
 öгүт повчання, настанова, напучення *Г*; öгүт вер-повчати, наставляти, напучувати *Г*, *СК*; бана öгүт вермениз не повчайте мене [*СК*].
 öгүтле-напучувати *Г*; *пор.* йигитле-
 öгрен-навчатися [*М*]; *пор.* йүрен-, öгрен-
 öд *див.* öт.
 öдүнч борг, позика; öдүнч ал-брати в борг [*Г*]; öдүнч бер-/вер-дати в борг *Б/СГ*.
 öдэ-відшкодовувати, сплачувати борг *О*, *К*.
 öдэт-змушувати платити борг *О*, *К*.
 öдэш-розплачуватися *О*, *К*.
 öже юга *У*; *див.* йўже.
 öз сам, свій, власний *ВН*, *СБ-К*;
 öз ара між собою *О*; öз үйү його власна хата *СБФ*; öз башым олғанда тапайым коли я буду сама, знайду *СЛ*; öз башна сөндү згасло само собою *СЛ*; öзүм я сам *ВН*, *СБ*, *У*; мен öзүм я сам *Г*; öзме хардаш таптым я знайшов собі брата *СЛ*; öзүмүз ми самі *СБ*, *СМ*, *Б*, *СГ*; öзүң ти сам *ВН*, *СБ*, *У*; öзүнүз ви самі *К*; öзү він сам *Б*, *СГ*; öзү башна на самоті *П*; öзү йер дэсятна власна десятина землі *П*; öзү тильңи öзүң унутхансы свою мову ти сама забула *П*; öзү

хойунңа т'ирсин хай воно стається з тобою самим *П*; öзү арамьза між нами *К*; öзү бала-сы його власна дитина *СБ*; öзү башым/башма олғанда перебуваючи насамоті *СЛ/К*; öзү башына йаша-жити самітньо, самому *Г*; öзү йеримиз наша власна земля *Б*; öзү ипиң твоя власна справа *СБ*; öзү ишин öзне көзетмеэ т'ерек свої справи слід вирішувати самому *П*; öзү т'ибик як він сам *П*; öзү тайфасы блен своєю сім'єю *СБ*; öзү тилимиз наша власна мова *Б*, *СМ*; öзү холу блен тикти він пошив своїми руками *СБ*; т'етэй öзү йанна іде своєю дорогою *СМ*; öзүн чалай гне своєї *П*; эр т'ез öзне ишлер эди кожен працював на себе *Б*; о йырлай öзне він співає сам для себе *К*; öзлери вони самі *ВН*, *М*; öзлерне ім самим *П*; öз öзуне сам собі *О*; отурайым öзү öзүме я живу сама по собі *Г*; öзү öзне сам собі *СБ*; öзү öзүн алдатый дурить себе сам *П*.
 öзек серцевина, стрижень, ядро, центральне стебло, стрілка, розвір воза, баран у кавуні *Г*, *П*, *СМ*, *СЛ*; заре öзекіе минд'ен сона після того, як злак (овес) вийде в стрілку *П*; *пор.* үзек.
 öзекли з серцевиною *О*.
 öзексиз без серцевини, стрижня *О*, *К*.
 öзекхайыш ремінне дишло *К*.
 öзен річка, озеро, море *СБ*, *СМ*, *У-СГ*; öзен бойу понад річкою *Г*; öзен түбү дно річки *К*; öзенни көрмед'ен папучларны чыхарма не побачивши озера, не роззувайся *СМ*.
 öзенбашлы мешканець Озенбаша [*М*].
 öзлерижаз *К*, öзлеричазна *У* поїхньому.

օзлет- привласнювати *О*.
 օзлеш- робитися своїм *О*.
 օзчаз по-своєму *У*.
 օзўнт*и* його власний, свій власний *П*, *СМ*.
 օзўмже *Г*, օзўмче *СБ* по-моєму.
 օзўмўзчазна по-нашому *У*.
 օзўмўзўчки наш, який знаходиться у нас *СБ*.
 օзўнжас 1. по-твоєму *О*. 2. по-своєму *О*.
 օзўнт*и* своє *П*.
 օзўнча *О*, օзўнчас *П*, օзўнчас(ы)-на *О* по-своєму.
 օзўнўндайи дўгўль не як твоє *У*.
 օзўчаз *У*, օзўчасна *СМ*, *Б* по-своєму.
 օйле такий, так, таким чином *Г*, *СЛ*, *СГ*, *М*, [*Кб*.]; *пор.* ойле, օле *П*, օвле ол-, օле, элем, օль ол-
 օйлежес так, так само *СГ*.
 օк *варіант перед глухим приго-лосним* перед, передній *НМ*, *Б*, *Г*, *СЛ*, *М*; *див.* օг.
 օке гнів, образа, гнів, лють, зло, злість, обізленість, образа; օке бе бағар дивитися гнівно, сердито *ВН*; օке бле айт- говорити з образою *П*, *СМ*; бек օке блен т'ельдиң ти прийшов із великим злом *СБФ*; օкесиндэн этг'ен зробив згарячу *СМ*; օке ал-мстити *СК*; օкесин ал-мститися *СБ*; օкесин алма стий ондан хоче відповісти йому на образі *СМ*; օке кўт-пам'ятати образі, тримати зло *ВН*, *П*, мститися *НБЕ*; օкеси бол-сердитися *СБ*; օке т'еч-*СМ*, օке хайт-*СМ*, օке хал-заспокоюватися *ВН*, *П*, *СМ*, *Б*; օкеси халды він заспокоївся *СБ*; чыхты օке — т'етти баш, халды օке — хайда баш? *СБА*, օкеси чыхты — т'итти баш, օкеси йатты — анда баш? *СК* розгнівався — злетіла голова, заспокоївся — а де голова?; օке халдыр-стримувати

гнів, заспокоюватися *СБ*; օке хыз-гарячкувати, лютувати [*Г*]; օке чых-гніватися, обурюватися; օкем чыхай я гніваюся *Г*; օкеси чығай *ВН*, օкеси чыхай *СМ* він обурюється, гнівається; օке чыхар-злити, викликати гнів, сердити *У*.
 օкеле-плекати образу, гнів *О*, *У*; ляяти, сварити *К*.
 օкелен-ображатися, гніватися, обурюватися, сердитися, сваритися, ляяти, сварити.
 օкелет-сердити, гнівати *О*; змушувати ляяти, картати *К*.
 օкелеш-плекати образу, гнів один проти одного, бажати помститися один одному *О*.
 օкели обурений, гнівний, розгніваний, сердитий, злий *ВН*, *П*, *СМ*, *Г-К*; грізний *НБЕ*; օкели киши зла людина *СМ*.
 օкелик злоба, лють, гнів *О*, *К*.
 օкесиз без злоби, люті *К*.
 օкесизлик незлобивість *К*.
 օкмек хліб, їжа *ВН-К*; օкмек аша-їсти *СМ*; օкмек йаса-готувати їсти *Б*; օкмегин т'ес-відібрати в кого заробіток *Г*; օрнекли օкмек паляниця з візерунками *Г*; Хртоз օкмек ритуальна паляниця з хрестом *К*; Хрстос օкмек пасхальна паляниця на 5-6 кг із півнячою головою з тіста й пучечком шерсті зверху посередині *Г*, ритуальна паляниця, що печеться на Проводи *СМ*; сени ташнен урсалар, сен օкменен ур тебе б'ють камінною, а ти бий хлібом *СЛ*; *пор.* օтмек, օкмек, օтмек.
 օкмекли з хлібом, хлібний *НБЕ*.
 օкмеклик (-ги) продукти на хліб *К*; заробіток, засоби існування *Г*, *СЛ*; օкмеклик амур тісто на хліб *К*; бу аллахтан саа верильди бу օкмеклик це тобі від бога шматок хліба, заробіток *Г*.

öкмескис без хліба *СБ, К*; öкмескис хал- втратити працю *Г, К*.
 öкмескислик безхліб'я *О, К*.
 öкмескчи пекар *О, К*.
 öкмет чудо [*Кб.*]; *пор. икмет, хекмет, экмет*.
 öкмет- командувати *СЛ*; *пор. öкүм эт-*.
 öксек (-ги) високий, високо *ВН-К*; благородний *СБ*; ай öксек ми йа öксек доғру місяць високо чи прямо вгорі *СМ*; öксек бойлу тал тәрек висока верба *У*; öксек уч- високо літати *СМ*; öксеге көтәр- піднімати, здіймати вгору *К*; öксекке чых- здійматися вгору, сягати висоти *СБ*; алчах йисан öксек болмаз ница людина не станепорядною *СБА*; ич тә дә, ана, öксектән öкеленип тә хорлама бени бунун ичүн мамо, ти зовсім на мене не гнівайся й не сварися за це так зразу [*СЛ*]; *пор. йүксек*.
 öксеклен- здійматися, підніматися, вищати, рости *О, К*.
 öксеклет- підвищувати, здіймати, вирощувати *ВН, О, К*.
 öксеклик (-ги) висота, вишина *СБ, СМ, У, К*.
 öксүз сирота, безрідний, сирітський; öксүз бала сирота, безрідна дитина *СМ, Б*; öксүз баланың рафы öксек для сироти полица (з хлібом) завжди високо *СБА*; анадан öксүз хал- лишитися сиротою без матері *СБ*.
 öксүзлен- сиротіти *О, К*.
 öксүзлет- сиротити *О, К*.
 öксүзлүк сирітство, сирітська доля *О, СЛ, К*.
 öксүр- кашляти *НМ, БТ, У-СГС*.
 öксүрт- викликати кашель *О, К*.
 öксүрүк кашель *О, Г, К-М*.
 öксүрүклү з кашлем *О, К*.
 öктәки передній [*М*].
 öктәм гордий, гоноровитий, бундючний *О*.

öктәмлән- хвалитися, пишатися собою, бундючитися *О*.
 öктәмлик гордість, гонор *О*.
 öктәмлет- дати привід хвалитися собою *О*.
 öкүм (öкмү) право, влада, законність, суд *О, [Г], К, СГ*; öкүм сааби эфенди всевладний господь [*Г*]; кереметли öкүм саабу раб- би всевладний господь бог [*Г*]; падшаан öкүмү бүйүк у царя влада велика *Г*; öкүмү бар він має владу *СМ*; öкүмү вар він має право *К*; о йүрүтүй, оон öкүмү вар він керує, в нього є влада *К*; сәән öкүмүн: сен не сө- ледин, ону етийик твоя воля: що ти скажеш, те зробимо *СГ*; öкүмүне під його владою [*Г*]; ал- лағын öкүмүнән божою владою, з божою допомогою *СЛ*; передә варсаныз, öкүмүнүз д'еч- син де б ви не пішли, нехай усе буде в вашій владі *СЛ*; öкүм вер- давати дозвіл, право *СГ*; öкүм вериль- бути наданою владі, праву [*Кб.*]; öкүм эт- команду- вати, наказувати, дозволяти, судити *СМ, [Г], СЛ*; *пор. öкмет-, һökүм, хökүмет*.
 öкүмдар владар *СЛ*; йа аға, айып этме, сен т'имсин — о хадар пек öкүмдарсын? пане, вибач, ти хто, що так порядкуєш — що такий владний? *СЛ*.
 öкүмдарлы владний *Г, СЛ*.
 öкүмжү владний *К*; захисник *О*.
 öкүмлет- правити *СМ, [Г]*.
 öкүмлү який має право, владний *О, К*.
 öкүмлүк влада, владність *СМ, К*; öкүмлүк эт- бути владним, роз- поряджатися, порядкувати *СМ*.
 öкүмсүз безправний, безвладний *О*.
 öкүн борт, ремені сідла *СБ*.
 öкүн- побиватися, каятися, жури- тися; ображатися *П, Б, Г, СЛ*;

өкүнмез эди т'имсейе нікто б
 не ображався ні на кого П.
 өкүнмез нерозкаяний О, К.
 өкүнч розкаяння, каяття, шко-
 дування, сум, журба О, К.
 өкүнчлү який кається, покаян-
 ний, сумний, зажурений О, К.
 өкүр- ревети, мукати, ридати, го-
 лосити СБ, СМ, Г-К.
 өкүрүк рев, ридання О.
 өкүрүш- ревети разом О, К.
 өкче задник, каблук; п'ята, п'ят-
 ка СБ, НМ, Б, К, СГ.
 өкчет- пришпорювати, стискати
 стременами СК; өкчетөйик, аға-
 лер, тору тайлара пришпормо,
 панове, наших гнідих СК.
 өле I полудень НКД; өле вахты
 полуденний час, полудень НКД,
 СГС; пор. үйле, үле II.
 өле II так, такий ВН, СМ-СК; өле
 шийлер такі справи СЛ; не өле?
 що таке? Б; пор. ойле, ойле, эв-
 ле ол-, эле, элем, эль ол-.
 өле-беле так-сяк К.
 өлежес таким чином СЛ.
 өлесе якщо так, таким чином,
 отже Г; өлесе, аждэр мындан
 хуватлы чыхты отже, дракон
 виявився сильнішим за нього Г.
 өлесем якщо так, виявляється, от-
 же, в такому разі Г-К, СК; од-
 нак К; варым, өлесем якщо так,
 то я піду Г; өлесем, хорхма а
 проте, не бійся Г; т'итэжек эдик
 ойнамаа, өлесем йалан о айтты
 маа ми повинні були піти гуля-
 ти, але він мене обдурив К.
 өлесине П, Г, СК, өлесне Г, СЛ
 таким чином; өлесине-белеси-
 не так-сяк П; адэт өлесне так
 годиться за звичаєм Г.
 өлет I мор, пошесть, чума О; өлет
 алсын сени щоб ти пропав О,
 К; өлет билий чортзна О, К.
 өлет II трава Б.
 өли мертвий СБ; өли чыхмаған
 чаң урулмай поки небіжчика не

винесли, у дзвони не дзвонять
 СБЧ; өлиге дэ йыламай, тири-
 ге дэ күльмей ні за мертвим не
 плаче, ні до живих не сміється
 СБА; пор. өлү.
 өлим смерть У; пор. өлүм.
 өлү померлий, мертвий, покій-
 ник, небіжчик, мрець, мертв'як;
 өлүсү П, аның өлүсү СБ його
 мертве тіло; бир т'есек өлү хыз-
 лар, адамнар маса мертвих дів-
 чат, чоловіків СЛ; өлүсүнү түр-
 күнен алып т'иттлер мезарлыға
 його мертвого несли на цвин-
 тар з піснями СК; тынмаз/халх-
 маз өлү Г/СГ мертвий, який
 уже не оживе, не встане; өлү би-
 лен тириге табутха йатмаға бол-
 май живому не можна лягти до
 могили разом із мертвим СБЧ;
 пор. өли.
 өлүаш поминки О; пор. жанаш.
 өлүжү мрець БТ.
 өлүм смерть; смертний; өлум ал-
 на при смерті СЛ; өлүм ол-
 бути при смерті БТ; өлүм уж(у)на
 отур- стояти однією ногою в
 могилі, бути при смерті Г, К;
 өлүм т'итэн дүнясы усе живе
 підлягає смерті СГ; пор. өлим.
 өлүмлү смертний О, К.
 өлүмлүк приготований на смерть;
 смертність О, К; өлүмлүк урба
 одяг на смерть К.
 өлүмсүз безсмертний.
 өлүмсүзлүк безсмертя, безсмерт-
 ність О, К.
 өлүн- вимирати НМ; кишилер
 ольнұп т'етилежек, түркүлери
 хальнажах люди повимирають,
 а пісні їхні залишаться НМ.
 оль- (өлер, өлүй СГ, М, СК, [Кб.];
 өлүр СБ; өлий СБ, Б; өлей, өлий
 СМ) помирати, вмирати; өлүр
 исем якщо умру СБ.
 оль (<өле): оль олур му, бель олур
 му? чи буде так, чи інакше?
 СЛ.

ӧльдүр- убивати; ӧльдүрмез яко-го не можна вбити *О*; стәсен, уруп ӧльдүр хоч убий *Б*; *пор.* ӧтүр-.

ӧльдүр(ү)жү убивця *О, К*.

ӧльдүрүль- бути вбитим *О, К*.

ӧльдүрүш убивство *О, К*.

ӧльдүрүш- убивати один одного *О, К*.

ӧльлер (<ӧльдүлер) вони померли *ВН*.

ольмез невмирущий *О*.

ольмезлик невмирущість, безсмертність [*Г*].

ӧльче- міряти, вимірювати, примірювати *СБ, СМ, Б, НКД, СГ, СК*; зважувати *СБФ, О*.

ӧльчев міра, змірок, розмір *СБ, О, К*.

ӧльчевжи вимірювач *О, К*.

ӧльчевли змірянний, помірянний *О, К*; бир ӧльчевли сумірний *О, К*.

ӧльчевсиз незмірянний, безмірний, без міри *О, К*.

ӧльчелен- бути виміруваним *О, К*.

ӧльчем міра, вимір; ӧльчем алдым шу урбайы йарем бойунжаз я взяв цю сукню по розміру — якраз на фігуру моєї милої *СГ*.

ӧльчен- бути вимірянним *О, К*.

ӧльчеш- міряти разом, мірятися зростом *СБ, О, К*.

ӧльчештир- відмірювати *П*.

ӧльчү міра, змірок, розмір *Г, СЛ, М*; захід *СЛ, К*; ӧльчү эт- вимірювати *К*; ◇ ӧльчү ал- уживати заходів *СЛ, К*.

ӧльчүв міра, розмір, вимір *СБ*; ӧльчүв эт- вимірювати *О*.

ӧльчүвлү відмірянний *СБФ*.

ӧльчүвсүз без міри, не вимірянний, безмірний *О*.

ӧльчүвлү помірянний *К*.

ӧм (=йүзүм) виноград [*СК*]; эт үстүндән ӧм дә йерлер після м'яса їдять виноград [*СК*].

ӧмит т'ес- втратити надію *ВН*; *пор.* имтэт-, мүтэт-, ӧмтэт-, ӧмүт эт-, үмит, үмтэт-, үмүт, эмит, эмтэт-.

ӧмтэт- сподіватися *СЛ*; *пор.* имтэт-, мүтэт-, ӧмит т'ес-, ӧмүт эт-, үмит, үмтэт-, үмүт, эмит, эмтэт-.

ӧмүр I (ӧмрү) життя; ӧмрүмүн аз вахтында як мені лишилося мало жити *М*; ӧмүр верижѝ податель життя [*Г*]; ӧле дә ӧмүрү элендирий так і проводить життя *СЛ*; ӧмүр эт- жити *СЛ*; ӧмүр этин- жити, мати життя, існувати [*КБ*.]; мендән ӧмүр, сендән тәмир від мене — життя, від тебе — меч *СБФ*; *пор.* эмир II.

ӧмүр II наказ *СБ, К*; ӧмүр вер- наказувати *К*; повчати, наставляти *СГС*; ӧмүр эт- наказувати *К*; ӧмүр эттир- виконувати наказ *К*; *пор.* эмир I, эвр әйле-.

ӧмүрлет- увічнювати *О, К*.

ӧмүрлик на все життя *У*.

ӧмүрлү який багато пожив, старий *О, К*; життерадісний *СБ*; ӧмүрлү болсун (осун *К*) хай живе довго *О*.

ӧмүрлүк на все життя *О, Г, К*; биз йаптых эв ӧмүрлүк ми збудували хату на все життя, навіки *Г*.

ӧмүрсүз ол- втратити життя *М*.

ӧмүт эт- сподіватися [*КБ*.]; *пор.* имтэт-, мүтэт-, ӧмит т'ес-, ӧмтэт-, үмит, үмтэт-, үмүт, эмит, эмтэт-.

ӧмүтлен- сподіватися [*Г*].

ӧмчек сосок, дійка *СБФ*; *пор.* эмчек.

ӧнчүн тому *Г*; *див.* о, чүн.

ӧп- (ӧбий *СБ-II*; ӧпей *СМ*; ӧпий *Б, Г-К*) цілувати; ағызындан ӧбейим поцілую тебе в уста *ВН*; ӧбейим *П*, ӧпийим *К* поцілую. ӧпмек цілування, поцілунок *СБ, К*.

ӧптүр- дати поцілувати *ВН, О, К*.

ӧпүш- цілуватися разом, цілувати один одного.

өр гора; өрге на гору *СБ*; өрине (өрге) дә бир, хырга да бир шо на гору, шо з гори — однаково *СБА*.

өр- (өрүр, өрий) в'язати, плести, заплитати, прясти, плести павутиння; кружова өр- мережати *ВН*; бий өрүмчек өрий павук плете павутиння *К*; сач өр- заплитати коси; сачларымызы тэль-тэль өрүп башымызы ачмадых ми не розчисували й не заплитали своіх кіс і голів не відкривали [*СК*]; *пор.* ұр-.

өрдеги *СЛ*, өрдэки *Г* качка.

өрдүр- давати плести, заплитати; сийа сачым өрдүрмедим я не давала заплитати свое чорне волосся [*СК*].

өретге кужівка, кужілка, прясница, куделиця *ВН-СК*; веретено *СБФ*, *БТ*; кужілка, кужіль, куделя *СБФ*, *О*, *Г*; прядка *НБЕ*, *СБФ*; өретге ишле- виробляти пряжу, прясти, намотуючи на веретено *Г*, *К*; ишлер эдлер өретге бе вони пряжи куделицю, працювали на кужівці, прясниці *ВН*.

өретгебаш *бот.* кукурудза *СБ*.

өрия *карт.* бубна *К*; *пор.* өрү.

өркен плетиво, плетений, огудиння *ВН*, *СБ*, *Г*, *К*.

өркеч горб верблюда *СМ*, *СК*.

өркечли з горбом; бир өркечли дэве одnogорбий верблюд.

өрме плетений, в'язаний, заплетений *ВН*, *О*, *К*; тохуз өрме сачларым мое волосся, заплетене в дев'ять кіс [*ВН*].

өрмели з мереживом, лиштвою, прозором *К*; өрмели этэк мережаний поділ *К*.

өрне- оздоблювати візерунками *Г*. өрнек (-ги) візерунок *СБ*, *СМ*, *Г*, *К*; взірець *СБ*, [*Г*]; өрнек йасаробити візерунки *СМ*; Айа Триада өрнегиндэ на взірець

Святої Трійці [*Г*]; өрнек ал- бра- ти приклад [*Г*].

өрнекле- прикрашати візерунком, вишивати *О*, *К*.

өрнекли з візерунком, візерунчастий *СБ*, *О*, *Г*, *К*.

өрнеклик взірець візерунка *О*, *К*.

өрнекчи візерунник *НМ*.

өрселе- обтріпати, порвати, зятягати, заносити *К*; наполегливо змушувати [*Г*]; *пор.* эрселе-.

өрселен- обтріпатися *К*.

өрт- (өртий *П*, *СГ*; өртэй *СК*) накривати, закривати, крити, зачиняти; лаяти; ағыз өрт- закривати рота *К*; йарых өрт- вимикати світло *СЛ*; өртү өрт- накривати покривалом *Б*, *СГ*; хапу өрт- зачиняти двері *Г*; өрттү чухуру він загорнув яму *Г*.

өртлү критий, покритий, укритий, накритий *О*, *К*.

өрттүр- дати закрити, зачинити, накрити *О*, *К*, *СГС*.

өртү покривало, завіса, штора, покрівля, дах *П-Б*, *Г*, *К*, *СГ*; өртү өрт- накривати покривалом, скатертю *П-Б*, *СГ*; софра өртү, стол өртү скатерть *П-Б*, *К*, *СГ*.

өртүк критий, закритий, накритий, зачинений [*Г*], *СЛ*, *К*, *СК*.

өртүлү закритий, накритий, зачинений *О*.

өртүль- (өртлүй) закриватися, накриватися, зачинятися, бути закритим, накритим, зачиненим *П*, *СМ*, [*Г*], *СЛ-СГ*, *СК*.

өртүн- закриватися, накриватися, укриватися, зачинятися *О*, *К*; йорғаннен өртүн- укриватися ковдрою *К*.

өртэме запалення занігтиці, волос, панаріці *СЛ*; өртэме чыхты пармаама у мене на пальці волос — у мене запалилася загни- тиця *СЛ*.

өрү *карт.* бубна *СМ*, *Г*; *пор.* өрия. өрүлү сплетений, зв'язаний *О*, *К*.

өрүль- бути плетеним, в'язаним, заплітатися *СБ, НМ, Г, К, СК*; өрүльд'ен сач заплетене волосся *Г*; синени сорарсан, сачы өрүльмиш ти питаеш про свою кохану — їй заплетено коси *СК*; өрүльме кальчин в'язані панчохи *К*.

өрүм плетиво, в'язання *О, К*; ко-са *СБ*; бахша өрүм інший візерунок в'язання *К*; тохуз өрүм сачлери їй волосся заплетено в дев'ять кіс *СБ*.

өрүмче велика шовкова в'язана хустина *СЛ*; *пор.* бурумча, бурунча, б'үрүмча.

өрүмчек (-ги) павутиння *СБ, О, Б, К, СГС*; павук *[Г]*.

өрүмчеклен- укриватися павутинням *К*.

өрүмчекли з павутинням *О, К*.

өрүш в'язання, плетіння, плетиво *О*.

өрче холка *СБ*.

өс- (өсер; өсей *СМ, Б, СГ, СК*; өсий *СБ, СМ, У, НКД, СГ*) рос-ти, здійматися, підвищуватися; өсей д'елий виростає *СГ*; меэм уланым өскен мій син виріс *К*; өстүк ми виресли *ВН*; өсип / өсүп т'ель- виростати *СБ, П, У*; өстү т'ельди виріс *СБ, У*.

өсе *ум.* форма зв'язки э- якщо так, у такому разі *СМ-У*; өсе сычанын молласы алған т'итабын охур а це мишачий мулла взяв книжку й читає *У*; йандым өсе, бен йандым в такому разі горе мені, горе *У*; о өсе ажелъ а це виявилася смерть *СМ*; *пор.* есе, иса, исе.

өстүр- вирощувати, виховувати; мыйых, сахал өстүр- відрощувати вуса, бороду *К*.

өстүрүвчү *СБ*, өстүрүжү *К* вирощувач, вихователь.

өстүрүль- бути вирощуваним, вирощуватися *О, К*.

өстүрүльт- вирощувати *К*.

өст'ен зарослий (щетиною) *К*.

өсүм рослинність, приріст *О*.

өсүмлү який має приріст, рослинність *О*.

өсүмлүк рослинність *О*.

өт (өдү *СГ, СК*) жовч; өдү күйсүн щоб у нього жовч перегоріла *СГ*; өтү патла- лякатися до смерті, помирати від страху *Г, НЛ*; өтүн патлат- допекти, налякати *ВН-П, Г, СЛ*; өдүнү патлаттым я його налякав, перепудив *СК*; өтү-мөтү сытылған він перепудився, перелякався *К*; тапай өтүн йағын знаходить те, чого так дуже хотів *СЛ*; *пор.* өд.

өт- I співати *Б, [Г]*, базікати *Б, Г*; т'үркү өтүп йырладым я виспівав у піснях *П*.

өт- II проникати, просочуватися *О*.

өткүн проникливий *[Г]*.

өтле- мазати жовцю *О, К*.

өтлен- замазатися жовцю *О, К*.

өтлү жовчний, із жовцю *О, К*.

өтмек хліб *ВН*; өтмек бе туз хліб- сіль *ВН*; *пор.* өкмек, экмек, эт-мек.

өтөкүн позавчора *Г, К*.

өтрү через *К*; бундан өтрү через це *К*.

өтүн заступництво, прощення *О*.

өтүн- заступатися, клопотатися *О*.

өтүнч борг, позика *СБ*; сплата боргу *О*; өтүнч ал- брати в борг *СМ*; өтүнч бер- давати в борг *П*; өтүнч ашаған эти ашай хто їсть у борг, той проїдає удвічі *СБЧ*; *пор.* өдүнч.

өтүр- убивати *ВН, СБ*; *пор.* өль-дүр.

өтүрне: ишин өтүрне көре айтыл-говоритися відносно роботи *СМ*; *див.* өтүрү.

өтүрт- *спон.* *СБ*; өтүртүй өзүн примушує себе вбити *СБ*.

өтүрү про, шодо, стосовно, для, задля, через *СМ, У, Г, СЛ, М, [Кб.]*; жанавар өтүрү айтылган кишидэн өтүрү айтылган сказане про вовка насправді говорить про людей *СМ*; иштг'е өтүрү айтыл- говоритися стосовно роботи *СМ*; абу папийлердэн өтүрү шодо цих качок *У*; биздэн өтүрү через нас *Г*; сорду олардан ол йердэн өтүрү розпитав у них стосовно тих місць [*Г*]; инсаннардан өтүрү для людей [*Г*]; ондан өтүрү через те *СЛ*; сендэн өтүрү через тебе *СЛ*; бахшышинен керчеклик инсандан өтүрү олунду благодать і

істина явилися через людину [*М*]; йағудудан өтүрү кельди він прийшов задля юдеїв [*М*]; варасыңыз бендэн өтүрү пидете в мое ім'я [*Кб.*].

өтэ другий, протилежный [*Кб.*]; өтэдэн з другого боку [*М*]; сексендэн өтэси зааает сыхлет дэ йор життя після вісімдесяти вважає важким тягарем [*Г*].

өтэ- обпалювати *К*.

өтэки подальший, наступний [*М*].

өтэкүн позавчора *СМ*.

өтэки той, інший [*Г*].

өфүр- дути *НМ, Г, БК*; бурнуң өфүр всякай сый ніс *НМ*.

өчке задник *К*; пор. бкче.

П

-па суфіксоїд ввічливості *СБ, НМ*; Верапа пані Віро, шановна Віро *СБФ*, Мартапа пані Марто, шановна Марто *НМ*; див. апа. паа ціна, вартість, цінність *Г-К*; паасы буйүк вартість його велика *К*; паасын хойдум я призначив ціну *К*; пор. баа, баға, паға.

паалан- дорожчати *К*.

паалат- підвищувати в ціні *К*.

паалаш- домовитися про ціну, сторгуватися *К*.

паалы дорогой *Г, СЛ, К*.

паалыжа дорогуvато *Г*.

паалых дорожнеча *К*.

паасыз безцінний *К*.

паасызлан- падати в ціні, дешевшати *К*.

паасызлых безцінність, відсутність ціни *К*.

паат див. таат.

паға ціна, вартість, цінність *О, БТ, У, СЛ*; пор. баа, баға, паа.

пағала- піднімати ціну *О*.

пағалан- зростати в ціні, дорожчати *О*.

пағалат- піднімати ціну *О*.

пағалаш- домовлятися про ціну, торгуватися *О*.

пағалы дорогой, цінний, вартісний *СМ, Б, У*; пағалы таш коштовне каміння *СМ*.

пағалыжа відносно дорожчий *У*; азначых пағалыжа трішки дорожчий *У*.

пағалылаш- дорожчати *О*.

пағалылых дорожнеча *О*.

пағасыз безцінний *О*.

пағасызлан- знецінюватися *О*.

пағаландыр- знецінювати *О*.

пағасызлат- знецінювати *О*.

пағасызлых дешевина, дешевизна, низькі ціни *О*.

пағлан- (=паклан-) очищатися [*Г*]; див. пак.

пағон погон *К*.

падвод віз, підвода *СБФ, У*.

падишах цар, падишах *СГ*.

падметка *У*, падмитка *К* підмітка; пор. пидметка.

падуша цар *СК*; падушанын шеэри царське місто, столиця *СК*.

падушыхлых царство *СК*.

падша цар *СГ*.

падшальных царство *СГ*.